

ӘОЖ 372.881.111.1

ШЕТ ТІЛІНДЕ СӨЙЛЕУДІ ОҚЫТУДАҒЫ ТІЛДІК МУЛЬТИМЕДИЯЛЫҚ БАҒДАРЛАМАЛАР МҮМКІНДІКТЕРІ

Мамбеталиева Б.Р., Бегимова А.Ж.

26 Жалпы білім беретін мектеп, Алматы қаласы, Қазақстан

Bubira.raxatovna@bk.ru

Шет тілі бойынша мультимедиялық бағдарламалар – бұл оқушылардың сөйлеу әрекетінің түрлерін дамытуға, тіл аспектілерін қалыптастыруға және оқытылатын тіл елінің мәдениетіне оқытады. Сондай-ақ, олардың негізінде материалды берудің әртүрлі форматтары (мәтіндік, графикалық, бейне, аудио) пайдаланыланып, жәнеде бағдарлама мен оқушы арасында өзара іс-қимыл арқылы тиісті сөйлеу іскерліктерінің дамуын және тілдік дағдылардың қалыптасуын бақылайды.

Көптеген зерттеушілер оқытуда компьютерлік технологияларды қолдануға арналған еңбектерінде нақты компьютерлік технологиялардың дидактикалық қасиеттері мен функцияларын бөліп көрсету және анықтау қажеттілігі туралы жазады. Өйткені бағдарламалар зерттелетін аспектіні оқыту әдістемесін жасауға немесе олардың негізінде нақты күзiреттілікті қалыптастыруға әсер етеді [1-3].

Ғалымдар компьютерлік технологиялардың дидактикалық қасиеттері бойынша «Теория тұрғысынан да, практика жағынан да дидактика үшін маңызды, бір-бірінен ерекшеленетін нақты технологиялардың негізгі сипаттамалары, белгілері» деп көрсетеді. [1]

Дидактикалық функциялар – бұл «максаттарды жүзеге асыру үшін оқу-тәрбие үдерісінде қолданылатын АКТ құралдарының сыртқы көріністері» [1].

П.В. Сысоев [1,2] өзінің еңбектерінде шетел тілдерін оқыту әдістемесі шеңберінде дидактикалық қасиеттер мен әдістемелік функциялар туралы айтуды қажет және заңды деп санайды. Жалпы оқыту үдерісін сипаттайтын дидактикалық функциялардан айырмашылығы, компьютерлік технологияларда таңдалған дидактикалық әдістер арқылы шет тілін оқыту әдістемесі қалай жүзеге асырылатындығы айқын. Дәлірек айтқанда, сөйлеу әрекетінің белгілі бір түрлерін дамыту немесе шет тілінің аспектілерін (лексика, фонетика, грамматика) оқыту кезінде жүзеге асады.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, біздің зерттеуімізде тілдік мультимедиялық айтылым бағдарламаларының дидактикалық қасиеттері мен әдістемелік функцияларын анықтау және белгілеу қажет деп санаймыз. Олардың негізінде оқушылардың фонетикалық және ырғақты-интонациялық сөйлеу дағдыларын қалыптастыру әдістемесін де одан әрі дамыту қажет. Айта кету керек, ғылыми әдебиеттерде көптеген авторлар мультимедиялық бағдарламалардың сипаттамаларын, қасиеттері мен функцияларын анықтау мәселесін шешкен. Алғашқылардың бірі Л. Н.Чуксинаның [4] зерттеуі болды, онда компьютер мен оқушының өзара әрекеттесуі және белгілі бір оқушының шет тілін меңгеру деңгейіне сәйкес оқу материалын автоматты түрде бейімдеу туралы мәселе алғаш рет зерттелді. Бұл жағдайда бастама оқушыдан бастау алған болатын. Кейіннен тілдік мультимедиялық бағдарламалардың бұл ерекше сипаттамасы «интерактивтілік» деп аталды. Компьютерлік тілдік бағдарламалардың интерактивтілігіне сүйене отырып, тілдік және сөйлеу жаттығулары мен тапсырмаларының бүкіл жүйесін жасауға болады.

Қазіргі уақытта ғалымдар оқу мультимедиялық бағдарламаларын жіктеудің бірнеше тәсілдерінің бар екендігі туралы айтады. О.Н.Морозовтың айтуынша, ХХ ғасырдың аяғы мен ХХІ ғасырдың басында жасалған тілдік мультимедиялық бағдарламалардың басым бөлігі сынақтан өтті [5] деп есептейді. Оларда дискретті тілдік компоненттерді бақылауға бағытталған коммуникативтік емес тесттер болды. ХХІ ғасырдың басында шет тілін меңгерудің нақты деңгейіне бағдарланған оқыту оқу

бағдарламалары көбірек пайда бола бастады. Осындай алғашқы бағдарламалардың бірі «English puzzle» мультимедиялық бағдарламасы болды. Бұл бағдарлама келесі оқу міндеттерін шешуге мүмкіндік берді:

– ағылшын тілін меңгерудің жалпы деңгейін арттыру;
– оқушылардың сөйлеу тілінің фонетикалық және интонациялық дағдыларын қалыптастыру;

- оқушылардың есту қабілеттерін дамыту;
- сөйлеу дағдыларын дамыту (сөйлеу әрекетінің түрлері бойынша);
- аударма құзыреттілігін қалыптастыру;
- кәсіби сөздік қорымен қатар, жалпы сөздік қорын молайту;
- сөздіктермен жұмыс істеу дағдыларын дамыту;
- өзін-өзі бағалау және өзін-өзі бақылау дағдыларын дамыту.

Н. В. Клемешова барлық мультимедиялық бағдарламаларды үш топқа бөледі:

1. жаттығу (тренажерлар);
2. симуляциялық (Имитациялық);
3. микромирлер және модельдеу бағдарламалары [6].

Е.В.Михеева мультимедиялық оқыту бағдарламаларының сәл өзгеше типологиясын ұсынады:

1. жаттығу және бақылау;
2. тәлімгерлік;
3. имитациялық және модельдеу;
4. дамытушы ойындар [7].

Осыған байланысты, біздің ойымызша, Ц.Ц.Доржиевтің [8] ұстанымы жеткілікті сенімді болып көрінеді, ол мультимедиялық бағдарламаларды үш түрге бөлуді ұсынады:

1. оқыту бағдарламалары;
2. оқыту элементтері бар бақылау бағдарламалары;
3. бақылау бағдарламалары.

Соңғы типологияның алдыңғы типологиядан артықшылығы Н.В.Клемешова және Е. В. Михееваның пайымдауынша Ц.Ц.Доржиев өзінің типологиясының негізін бір типологиялық белгі – бағдарламаның функционалды бағытын (оқыту немесе бақылау) құрайды. Алғашқы екі типологияның негізінде бір уақытта бірнеше типологиялық белгілер жатыр, яғни функционалды бағыт және білім беру үдерісі субъектілерінің танымдық іс-әрекетін ұйымдастыру сипаты.

Әрине, бұл типологиялардың екеуі де бір-біріне жақын және кейбір бағдарламалардың қатаң шеңберлері жоқ.

Осыған байланысты, біздің ойымызша Ц.Ц.Доржиева [8] мультимедиялық бағдарламаларды үш түрге бөлуді ұсынады:

1. оқыту бағдарламалары;
2. оқыту элементтері бар бақылау бағдарламалары;
3. басқару бағдарламалары.

С.М.Кулаева мультимедиялық оқыту құралдары негізінде жасалған электрондық өнімдердің артықшылықтарын қарастыра отырып, дәстүрлі оқу құралдарының алдында мультимедиялық бағдарламалардың келесі сипаттамаларын (артықшылықтарын) атап өтті:

- а) кері байланысты қамтамасыз ету;
- ә) оқу материалын визуализациялау;
- б) гиперсілтемелер арқылы Интернет желісінің қосымша ресурстарына қол жеткізу мүмкіндігі [9].

Сонымен қатар, оқушылар мен студенттер үшін пайдаланылатын бағдарламадағы визуалды-графикалық элементтің сапасы үлкен ынталандырушы мәнге ие. Керісінше оның болмауы, демотивация тудырады.

Жоғарыда аталған жұмыстарды талдау келесі қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Біріншіден, жаңа компьютерлік технологиялар дамып, жетілдіріліп, күнделікті өмірге және кәсіби қызметке енгізілген сайын, олардың шет тілін оқытудағы әдістемелік мүмкіндіктерінің біртіндеп өсуі байқалады.

Сонымен, егер 2000 жылдардың басында болса шет тілдерін оқыту әдістемесі бойынша ғылыми зерттеулерде пікірталас компьютер мен нақты оқушының өзара әрекеттесу моделін зерттеуге, сонымен қатар компьютерлік технологияларды тек қосымша, ілеспе техникалық құрал ретінде пайдалануға қатысты болды.

Сонымен қатар, оқушылар мен студенттер үшін пайдаланылатын бағдарламадағы визуалды-графикалық элементтің сапасы үлкен ынталандырушы мәнге ие. Керісінше, оның болмауы, демотивацияны тудырады. П.В.Сысоев пен М.Н.Евстигнеев өз еңбектерінде қазіргі ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың әдістемелік әлеуетін қабылдаудың қажеттілігін [10-13] айтады. Шет тілдерін оқыту әдістемесін әзірлеуде компьютерлік технологиялар балама немесе аналогтық оқу құралы ретінде дұрыс қабылдануы керек.

Екіншіден, әртүрлі ғалымдар өз зерттеулерінде әртүрлі сөздермен жиі бір мәселені айтатын. Мультимедиялық бағдарламалар оқушылардың тілдік және мәдени тәжірибесін едәуір байытады. Олардың негізінде сөйлеу дағдыларын дамытып, тілдік дағдыларды қалыптастыруға болады. Қол жетімділік қағидасын толық жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Оқушыға жеке білім траекториясын құруға мүмкіндік болады.

Үшіншіден, нақты өмірде тілдің барлық аспектілері мен сөйлеу әрекетінің түрлері ажырамас байланыста болғанына қарамастан, кейбір жағдайларда оқу мақсаттары үшін оларды бөлу қажет. Осындай сирек кездесетін, бірақ қажет жағдай – бұл шет тілін оқытудағы мультимедиялық бағдарламалар орны ерекше. Сонымен қатар, бірде-бір мультимедиялық құрал білім алушының барлық оқу қажеттіліктерін толық қанағаттандыра алмайтынын да ескеру қажет.

Бағдарлама көлеміндегі шектеулер және операцияларды орындау жылдамдығы тілдің белгілі бір аспектісі немесе сөйлеу әрекетінің түрі/түрлері аясында мультимедиялық бағдарламаны қолдану аясын едәуір шектейді. Сондықтан біз нақты тілдік дағдыларды қалыптастыруға бағытталған мамандандырылған мультимедиялық бағдарламаларды қолдану дұрыс деп санаймыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Сысоев П.В. Дидактические свойства и функции современных информационных и коммуникационных технологий // Иностранные языки в школе. 2012. № 6.

2. Сысоев П.В. Современные информационные и коммуникационные технологии: дидактические свойства и функции // Язык и культура. 2012. № 1. С. 120-133.

3. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В. Теория и практика дистанционного обучения. М., 2004.

4. Чуксина Л.Н. Методика разработки учебных заданий с применением мультимедийных средств (на материале обучения английскому языку): автореф. дис. ... канд. пед. наук. Тамбов, 2001.

5. Морозова О.Н. Из опыта работы с компьютерной программой «English Puzzle» на уроках английского языка // Мир лингвистики и коммуникации. Электронный научный журнал. 2007. № 6. URL: <http://tverlingua.ru>

6. Клемешова Н.В. Мультимедиа как дидактическое средство высшей школы: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Калининград, 1999.

7. Михеева Е.В. Информационные технологии в профессиональной деятельности. М., 2009.

8. Доржиев Ц.Ц. Разработка и методические рекомендации по применению автоматизированной обучающей системы по начертательной геометрии в учебном процессе. УланУдэ, 2004.

9. Кулаева С.М. Роль визуально-графического компонента мультимедийных программ по иностранному языку // Вестник Оренбургского государственного педагогического университета. 2006. № 3. С. 152-158.

10. Сысоев П.В., Евстигнеев М.Н. Учебные интернет-ресурсы в системе языковой подготовки учащихся // Иностранные языки в школе. 2008. № 8. С. 11-15.

11. Сысоев П.В. Информатизация языкового образования: основные направления и перспективы // Иностранные языки в школе. 2012. № 2. С. 2-9.

12. Сысоев П.В. Информатизация языкового образования: основные направления и перспективы (окончание) // Иностранные языки в школе. 2012. № 3. С. 2-9.

13. Сысоев П.В., Евстигнеев М.Н. Разработка авторских учебных интернет-ресурсов по иностранному языку // Иностранные языки в школе. 2009. № 2. С. 8-16.

УДК 378

К ВОПРОСУ ЦИФРОВИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ПАРАДИГМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

¹Молдабекова С.К., ¹Сыздыкова Б.Р.

¹Кокшетауский университет имени Ш.Уалиханова, г.Кокшетау, Казахстан
moldabekova_kgu@mail.ru

В последнее время наблюдаются тенденции к цифровизации образования, которая представлена путем внедрения цифровых технологий в учебный процесс. Активная цифровизация педагогического процесса неизбежно способствует изменению сущности образования. Современная парадигма образования приобщая обучающихся к духовным ценностям, также обращает внимание на цифровое сознание человека, и отвечает на вопрос: каким образом происходит развитие цифровой культуры обучающихся. При этом следует отметить то, что формирование личности направлено на адаптацию к новым социокультурным реалиям.

В 2017 году была принята программа «Цифровой Казахстан» на 2018 – 2020 гг., утвержденная правительством Республики Казахстан. Данная программа включает 5 основных направлений: «Цифровизация отраслей экономики», «Переход на цифровое государство», «Реализация цифрового Шелкового пути», «Развитие человеческого капитала», «Создание инновационной экосистемы». Данная Программа способствует повышению качества жизни населения путем предоставления разнообразных электронных услуг, применяя цифровые технологии и в конечном итоге направлена на создание цифровой экономики будущего. Казахстан занимает 29 место в мире по рейтингу ООН электронных правительств.

Согласно программе «Цифровой Казахстан» в средней школе предполагается внедрение основ программирования в начальные классы школ; обновление содержания предмета «Информатика» через актуализацию языков программирования Java, C, Python, Rust и др.; внедрение основ предпринимательства и бизнеса (в том числе техническое предпринимательство); проведение хакатонов, олимпиад и конкурсов по техническим направлениям; цифровизация учебного процесса.

Следует также отметить, что данная программа также охватывает вузовскую систему, а именно, внедрение в вузы новых специальностей (наука о данных, искусственный интеллект, облачные вычисления и др.); увеличение количества государственных грантов по ИКТ-специальностям; интеграция ИКТ в дисциплины всех специальностей для 80% вузов; развитие дистанционного образования посредством